

Nr 130

Av herr Åman och fru Segerstedt-Wiberg, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Naturastipendier åt studerande vid universitetet m. fl. läroanstalter.

I årets statsverksproposition föreslår departementschefen en höjning av anslaget under åttonde huvudtiteln till Gemensamma universitetsändamål: Naturastipendier åt studerande vid universitetet m. fl. läroanstalter med 1 935 000 kronor för nästkommande budgetår.

Departementschefens förslag ansluter sig helt till garantilånenämndens äskande. Sveriges förenade studentkårer (SFS) har i en skrivelse till Kungl. Maj:t av den 3 oktober 1958 hemställt, att anslaget till naturastipendier måtte utgå med 23 840 000 kronor. Vid sin beräkning har SFS förutsatt stipendieringens omfattning till 49 % av antalet nyinskrivna.

Att de statliga naturastipendierna ingår som ett ytterst viktigt led i de studentsociala stödåtgärderna har flera gånger fastslagits av statsmakterna. 1950 års riksdag beslöt i princip, att varje mindre bemedlad studerande med ett studentbetyg med Ba i genomsnitt borde erhålla statsstipendium. Detta innebar då 26 % av varje nyinskriven årgång. Principen med en 26-procentig stipendiering synes i stort sett ha blivit förverkligad under de senaste två åren. Det bakomliggande syftet var, att stipendierna skulle verka rekryteringsbefrämjande på studiebegåvad ungdom ur ekonomiskt mindre bärkraftiga samhällsgrupper. Att detta likväl inte har skett, framgår bl. a. av att tendenserna till ändrad socialgruppsfördelning bland gymnasister inte motsvaras av en liknande breddning av rekryteringen till studier vid universitets- och högskolestadiet. Samtidigt har skuldsättningen bland universitets- och högskolestudenterna ökat på ett oroväckande sätt. Budgetåret 1951/52 förmedlade statsstipendienämnderna statsgaranterade studielån för ett sammanlagt belopp av 9 500 000 kronor; lånebeloppet per aktiv studerande uppgick till 500 kronor. Motsvarande belopp för budgetåret 1956/57 uppgick till 29 500 000 kronor respektive 1 250 kronor. Budgetåret 1957/58 hade det sammanlagda lånebeloppet stigit till 39 500 000 kronor och lånebeloppet per aktiv studerande till 1 520 kronor. Detta innebär en ökning med 204 % sedan 1951/52. Konsumentprisindex har under samma period ökat med ca 50 %. Det torde stå utom allt tvivel att den kraftiga ökningen av studieskuldsättningen innebär ett klart bevis för att nuvarande studentsociala stödåtgärder är otillräckliga. En ökning

av skuldsättningen i samma takt som under de senaste sju åren torde med största sannolikhet få till följd en snedvridning eller minskning av rekryteringen till högre studier. Ur såväl samhällsekonomisk som ur social synvinkel kan detta inte försvaras.

SFS:s hemställan synes därför vara ytterst välmotiverad. En kraftig utbyggnad av stipendieringen bör under alla omständigheter utgöra målet för den statliga verksamheten på detta område. Med hänsyn till rådande statsfinansiella läge har vi emellertid begränsat oss till att föreslå att några inadvartenser inom ramen för det av riksdagen 1950 fastställda stipendiesystemet rättas till. Såsom SFS påpekat i sin framställning, är läsåret vid många lärosäten längre än nio månader, t. ex. vid universiteten, Stockholms högskola och karolinska institutet. Naturastipendium kan utgå under högst nio månader, och de flesta studerande tillbringar förmodligen inte längre tid vid lärosätet. Vissa kategorier måste dock i enlighet med de fastställda kursplanerna bedriva studier i tio månader per läsår. Det är rimligt, att stipendium utgår under hela den verkliga studietiden. Den andel studerande, för vilka läsåret uppgår till tio månader, har av SFS beräknats till 15 % av samtliga studerande. Detta innebär en kostnad av 177 440 kronor för budgetåret 1959/60. Därvid fordras även en ändring av gällande reglemente för utdelning av statsstipendier vid universiteten m. fl. läroanstalter, så att den sammanlagda tiden per läsår, under vilken stipendium kan uppbäras, maximeras till tio månader.

För stipendietidens längd är den grundläggande principen enligt studentsociala utredningen att stipendium skall utgå under halva den genomsnittliga studietiden för avsedd lägre akademisk examen. Särskilt fackhögskolorna visar betydande avvikelser mellan den fastställda maximitiden för innehav av stipendium och den verkliga studietiden. Den största avvikelserna redovisar farmaceutiska institutets apotekarlinje, för vilken den fastställda maximitiden nu är $1\frac{1}{2}$ år. Institutets studentkår har visat, att studietiden där överstiger $4\frac{1}{2}$ år, och farmaceututbildningskommittén framhåller i sitt första betänkande, att medianvärdet för studietiden uppgår till 4 år och 7 månader. Stipendietiden för de studerande vid farmaceutiska institutets apotekarlinje torde därför böra utsträckas till två år. För läsåret 1959/60 beräknas 17 stipendiater vara berättigade att söka dylikt förlängt stipendium. Kostnaden beräknas till $17 \times 1\ 200 = 20\ 400$ kronor.

Sammanlagt skulle ett genomförande av dessa förslag innebära en höjning av anslaget från det av departementschefen föreslagna 11 450 000 kronor med 197 800 kronor till 11 647 800 kronor.

Med hänvisning till vad här framförts hemställer vi,

att riksdagen måtte till Gemensamma universitetsändamål:
Naturastipendier åt studerande vid universiteten m. fl. läroanstalter för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 11 647 800 kronor;

att riksdagen måtte beluta att naturastipendium må kunna åtnjutas under högst tio månader per läsår;

att riksdagen måtte besluta att de studerande vid farmaceutiska institutets apotekarlinje må kunna åtnjuta naturastipendium under två läsår.

Stockholm den 27 januari 1959

Valter Åman

Ingrid Segerstedt-Wiberg